

In de jaren zeventig liepen aan de VU de spanningen tussen kerk en faculteit hoog op. In 1971 verscheen Wiersinga's omstreden proefschrift over verzoening en Baarda ontketende maar liefst twee 'kwesties'. De deputaten wijzigden echter langzaam maar zeker hun koers, van controleurs van de orthodoxie naar aanvaarding van theologische pluriformiteit. Wij 'worden genoopt tot ontdekking en erkenning van de eenheid in het ware geloof, ook waar dit geloof in verschillende kaders wordt uitgedrukt' (Aalders, p. 309). In Kampen treffen wij dergelijke conflicten niet aan, wellicht omdat Kampen gewoonlijk een paar passen achter de VU aankwam. De theologie werd wetenschappelijker, signaleren de betreffende auteurs, maar 'gereformeerd' was geen eenduidig begrip meer. De 'gemeenschappelijke hermeneutische sleutel' was zoek. Kennelijk had de VU de kastanjes uit het vuur gehaald. Kampen zou pas in de jaren negentig 'zijn' affaire krijgen: de affaire-Den Heyer, waarbij na de affaire Wiersinga in Amsterdam opnieuw de verzoeningsleer in het geding was. 'Deze affaire was een opmerkelijk bewijs voor het feit dat ook in de jaren negentig nog niet overal alle taboes waren doorbroken', concluderen De Graaf/Van Klinken (p. 324) hieruit – een wat vreemde visie op de verhouding tussen theologie en kerkelijke leer. In ieder geval bestond er, zo stellen zij in hun samenvatting vast, nog zoiets als een 'gereformeerde reflex' (p. 342). Is het wellicht die 'gereformeerde reflex', die Aalders aan het eind van zijn boek in aanvaring brengt – zo lees ik dat althans – met de VU-docent J.S. Vos? Deze had in een bijdrage aan de bundel *Theologie op de drempel van 2000* gesteld dat er sprake is van een breuk tussen kerkelijke leer en wetenschappelijke Schriftkritiek. Aalders ziet echter continuïteit, en wel in het object van de hele theologie, inclusief de exegese, namelijk het Woord Gods, en niet 'een boek' (p. 349). Ter adstructie wijst het op het werk van W. Stoker, die het accent legt op de relatie van tekst en huidige lezer (p. 353). Vos ziet hier volgens Aalders sektarische tendensen, maar ook Van Deursen signaleert dat de faculteit zich richting orthodoxie bewoog, en adstrueert dat aan de overstap van de dogmaticus A. van de Beek van Leiden naar de VU. Kuiterts tijd was voorbij (p. 399-400). In Kampen was het vooral de praktisch theoloog K. Runia die bleef wijzen op de waardevolle elementen in de gereformeerde traditie. Dat gaf hem de naam con-

servatief te zijn, maar maakte hem populair onder de gereformeerde gelovigen.

De laatste decennia stonden in het teken van een vermindering van het aantal theologische opleidingen, de vorming van de Protestantse Kerk in Nederland en de aanwijzing van de daaraan gekoppelde ambtsopleidingen. De PKN wees van de twee Gereformeerde opleidingen Kampen aan, en dus begon de Amsterdamse faculteit met 'elke groep inlijven die op de markt stond' – zo uitgedrukt door Van Deursen (p. 406). Er kwam een Internationaal Instituut voor Reformatische Theologie, een Centre for Evangelical and Reformational Theology, ambtsopleidingen voor de doopsgezinden en hersteld hervormden, en een opleiding Islamitische geestelijke zorg – een 'imam-opleiding', aldus Van Deursen kortweg (p. 406). En inmiddels is er sprake van dat de PKN een eigen seminarium gaat oprichten – Kampen kennelijk toch niet meer zonder meer als 'school der kerken' beschouwend. Opnieuw dringen de parallellen met de ontwikkelingen aan katholieke kant zich op, met fusies, een duidelijke kerkelijke gerichte opleiding in Utrecht en de oprichting in Nijmegen van een Faculteit Religiestudies. De spanning tussen wetenschapsbeoefening en ambtsopleiding loopt uiteindelijk als een rode draad door de geschiedenis van alle theologische opleidingen heen.

In het voorgaande heb ik slechts geprobeerd wat lijnen te schetsen die bij mij na lezing van de drie boeken zijn bijgebleven. De auteurs bespreken uiteraard nog veel meer aspecten. Welke dat zijn, verschilt per boek. Ik wil dan ook niet nalaten kort iets over de drie boeken afzonderlijk te zeggen.

Van Deursens *Een hoeksteen in een verzuild bestel* is een geschiedenis van de Vrije Universiteit als geheel. Aan de theologische faculteit besteedt hij, naarmate de andere faculteiten groter en belangrijker worden, dan ook steeds minder aandacht. Dit temeer omdat hij wist dat de geschiedschrijving daarvan door Aalders in de maak was. Van Deursens geschiedenis is, zoals te verwachten was, zeer leeswaardig. Zijn keuze voor het accent op de gereformeerde identiteit van de VU vormt, gezien vanuit de hier gekozen invalshoek van de theologische opleidingen, een waardevolle aanvulling. Zo beziet hij de discussie over bijvoorbeeld Genesis 1-3, die bij Aalders vanuit de theologie wordt beschreven, vooral vanuit het oogpunt